

Iskustva iz lokalnih ratova

Pomorski aspekti izraelske invazije na Liban

Kapetan bojnog broda prof. dr *ANTON ŽABKAR*

U članku se razmatraju pomorski aspekti izraelske invazije na Liban i ukazuje na najznačajnije operativno-taktičke novine u pripremanju i izvođenju invazije. To je, između ostalog, primena pomorsko-vazdušnih desanata, i to već prvog dana invazije. Značajnu novinu predstavlja i tesno sadejstvo izraelske flote sa kopnenom vojskom i ratnim vazduhoplovstvom, što je ostvareno angažovanjem mornaričkih oficira za vezu u štabovima jedinica kopnene vojske koje su prodirale na glavnom pravcu napada, a i u avionima za rano radarsko otkrivanje. Sve to ukazuje na to da je ta invazija, pored ostalog, imala za cilj i proveru novih komandno-informacionih sistema ratne mornarice i ostalih vidova u ratnim uslovima. Iako izraelske oružane snage u toj invaziji nisu ostvarile stratezijske ciljeve, doprinos ratne mornarice razvoju događaja na kopnu bio je izuzetno značajan i poučan.

STRATEGIJSKI USLOVI UOČI INVAZIJE

Iako su vojne snage Organizacije ujedinjenih nacija već u martu 1978. godine poslane na jug Libana da osiguraju mir u tom delu zemlje, praksa je ubrzo pokazala da se njihovim rasporedom i akcijama stanje nije stabiliziralo. Vojni kontingent UNIFIL (United Nations Interim Force in Lebanon) – u čijem se sastavu nalazilo oko 6000 lako naoružanih pripadnika – dobio je južno od reke Litani kompleksan zadatak kome nije bio dorastao ni po kvantitetu, ni po kvalitetu. Od tog kontingenta tražilo se da: (a) kontroliše izraelsko povlačenje iz južnog Libana koje je trebalo da bude završeno za tri meseca; (b) spreči do tada sukobljene strane – jedinice Palestinske oslobodilačke organizacije (PLO) i izraelske trupe – da koriste prostor južnog Libana za vojne akcije, i (3) pomogne libanskoj vladi da ponovo uspostavi vlast i osigura sprovođenje zakona u južnom Libanu. Prva dva zahteva snage UNIFIL-a izvršavale su tako što su u južnom Libanu razvile mrežu osmatračnica i organizovale patrolnu službu. To im je omogućavalo

da registruju incidente i da o njima redovno izveštavaju OUN, koji su zatim služili da se poduzimaju diplomatske sankcije. Treći zahtev, međutim, nikako nisu mogle realizovati, jer je u Libanu već od 1975. besnio građanski rat (u kome se u borbi za vlast angažovalo desetak partija i etničkih grupa, oslanjajući se na sopstvene milicije i podršku iz inostranstva. U takvim uslovima snage UNIFIL su kritikovali praktično svi koji su se oružjem sukobljavali na libanskoj sceni.¹ U praksi se pokazalo da ni aktivnosti kontingenta UNIFIL, kao ni sirijskog kontingenta (30.000 vojnika) koji je – kao deo Arapskih mirovnih snaga pre toga bio upućen u Liban (1976. godine) – nisu uspjeli stvoriti uslove za stabilizaciju prilika u Libanu. Kako je nakon 1973. u Libanu postepeno jačao pokret PLO i kako su njegovi vojni efektivni sve frekventnije napadali ciljeve i snage na teritoriji Izraela, i Izrael je sve češće uzvraćao udarima po Libanu i sve otvorenije podržavao libanske desničarske i druge snage u borbi protiv PLO. Opasnost od toga da se Liban pretvori u poprište nove konfrontacije tako je vremenom postajala sve veća.

Među brojnim događajima i procesima koji su od oktobarskog rata (1973) do izraelske invazije na Liban (1982) takođe doprinosili destabilizovanju situacije u Libanu kao važniji izdvajaju se:

a) paralelno sa političkim i vojnim jačanjem pokreta PLO u južnom Libanu, na okupiranim teritorijama Gaze i zapadne obale reke Jordan počeo je da raste otpor arapskog stanovništva,² što je izraelske vladajuće krugove navodilo na primenu vojne sile i represalija, koji su, međutim, bili kontraproduktivni, pa je obostrana primena nasilja povećavala tenzije;

b) nakon sporazuma sa Egiptom (Camp David 1979), Izrael je konsolidovao stanje na svojoj zapadnoj granici, što

¹ Jedinice PLO zahtevale su od jedinica UNIFIL da spreče pomoć Izraela libanskim jedinicama SLA (koje su u južnom Libanu djelstvovale protiv PLO). S druge strane, Izraelci su tražili da UNIFIL spreči PLO u formiranju logora, izvođenju obuke i sl., jer su smatrali da i to, pored direktnih napada na njihove snage i objekte, spada u »vojne akcije«. Nezadovoljni su sa UNIFIL bili i lideri libanskih političkih partija, jer im UNIFIL nije osigurao vlast u južnom Libanu.

² Arapi u Izraelu sačinjavaju oko 17 odsto od ukupnog stanovništva, ali su kompaktno naseljeni u rejonu Gaze i na zapadnoj obali reke Jordan (gde čine 99,8 odsto odnosno 84 odsto od celokupne populacije). Iako su manjina, u tim rejonima su većinsko stanovništvo, što je Izraelcima otežavalo kontrolu i gušenje njihovog otpora.

mu je omogućilo da prenese težište svojih vojnih aktivnosti na istočne granice, gde su ulazak sirijskih trupa u Liban (1976) i razmah aktivnosti PLO procenjeni od strane vladajućih krugova u Izraelu kao ugrožavanje strateškog statusa quo;

c) izbijanje iračko-iranskog rata (1980) i nova polarizacija među arapskim zemljama koja je pratila taj rat (Sirija i Libija su podržale Iran, a ostale su podržale Irak) uzrokovali su da je većina arapskih zemalja posle 1980. pažnju usmerila ka tom ratištu. To je Izraelu omogućilo veću slobodu akcije od one koju je imao u oktobarskom ratu (1973) kada su arapske zemlje jedinstveno istupale.

Posebno bi trebalo napomenuti da su jačanje političke i vojne organizacije PLO na tlu Libana i neke greške vodstva PLO doveli do toga da su čak i one struje u Libanu koje su u početku podržavale PLO, u osamdesetim godinama, postale znatno rezervisanije. Tako je saradnja vodstva PLO sa libanskim levičarskim snagama (pokret »LNF«), od strane bogatih muslimanskih slojeva, ocenjena kao priprema za revoluciju, od koje su strahovali više nego od kršćanskih desničarskih snaga i Izraela. S druge strane, siromašno šiitsko stanovništvo južnog Libana bilo je nezadovoljno akcijama PLO zato jer je – pod uticajem izraelskih represalija – moralo u sve većem broju napuštati jug i živeti izbegličkim životom na severu. Sirijsko vodstvo koje je u početku takođe podržavalo PLO strahovalo je i od toga da bi ga akcije PLO protiv Izraela mogle uvući u rat protiv Izraela, u kome bi Sirija – zato jer je podržala Iran u sukobu protiv Iraka – ostala izolovana i ne bi mogla računati na podršku arapskih zemalja (Egipat, Jordan, Irak) koje su je podržavale u prethodnim ratovima.

Izraelski generalštab, koji je pratio navedene procese, procenio je da mu nakon oktobarskog rata 1973. godine i sklapanja sporazuma sa Egiptom (1979) najveća opasnost preti od pokreta PLO iz južnog Libana. U osamdesetim godinama pokret PLO je uspeo objединiti razne palestinske frakcije u jedinstvenu organizaciju, preusmeravajući se sa diverzantskih metoda borbe na formiranje regularnih jedinica brigadne jačine (osposobljenih za frontalne oblike oružane borbe). U Izraelu se najviše strahovalo od međuna-

rodnog priznanja i uspeha diplomatije PLO, ali i od toga da se dejstva palestinskih snaga ne prošire iz Libana na Galileju i ne spoje sa diverzijama, sabotажama, štrajkovima i demonstracijama arapskog stanovništva u Izraelu. Stoga je 1978. organizovana u južnom Libanu operacija tzv. čišćenja teritorije, koja se – nakon dolaska UNIFIL i povlačenja Izraelaca iz južnog Libana 1979 – pretvorila u sistematska bombardovanja i prepade komandosa u toj zoni, radi stvaranja nenaseljenog prostora ničije zemlje na jugu Libana.

S obzirom na to da je vodstvo PLO unatoč tome nastavilo sa svojim političkim aktivnostima na međunarodnoj sceni i da je u južnom Libanu formiralo vojne logore i počelo s reorganizacijom jedinica, njihovim opremanjem teškim naoružanjem i obukom, izraelski generalštab je početkom 1982. procenio da su sazreli spoljni i unutarnji uslovi da se munjevito izvedenom vojnom operacijom jednim potezom likvidira kompletna politička, vojna i logistička infrastruktura PLO. U najvećoj tajnosti izrađeni su planovi za operaciju »Mir u Galileji«. Tražio se samo povod za njeno aktiviranje koji bi pred javnošću u zemlji i u svetu omogućio da se poduhvat prikaže kao »legitimna« samoodbrana od terorizma. Kako bi svakodnevni artiljerijsko-raketni dueli i sitne čarke (koje su se odvijale duž libansko-izraelske granice) bili neubedljiv povod, čekalo se na neki ozbiljniji povod, tj. sve dok u Londonu nije izveden atentat na izraelskog ambasadora Šlomu Argova. Iako taj atentat nije uspeo, a vodstvo PLO se od njega zvanično ogradilo,³ ovaj akt je ipak iskorišten za aktiviranje propagandne ofanzive protiv PLO i poduzimanje invazije.

OSNOVNE KARAKTERISTIKE OPERACIJSKE ZONE

Kako snage i elementi infrastrukture PLO nisu bili samo kompaktno razmešteni između Galileje i libanske reke Litani, već su bili disperzirani i u prostoru između

³ Vodstvo PLO je taj atentat pripisalo prosirijskim palestinskim frakcijama, jer je Sirija strahovala od toga da PLO – koji je u to vreme imao kontakte sa američkim predstavnikom Habibom Filipom – počne pregovarati sa Izraelom i da sklopi ugovor kojim bi bila zaobidena Sirija. Atentat je trebao da kompromitira one struje u PLO i Izraelu koje su bile za sporazum.

Bejruta, obale, planine Liban i južnih prilaza dolini Al Beqaa, operacijska zona je obuhvatila površinu od oko 5000 km² na kojoj živi oko 1.500.000 stanovnika, od čega su Palestinci sačinjavali oko 1/4 ukupne populacije. Dužina zone je iznosila oko 100 km, a širina joj je u proseku bila oko 50 km. Za razliku od bezvodnih, nenaseljenih i topografskih slabo razvijenih operacijskih zona na kojima su se odvijale ključne bitke u prethodnim arapsko-izraelskim ratovima, u ovoj operaciji dejstva su se odvijala delom u plodnoj gusto naseljenoj primorskoj ravnici, a delom na planinskom terenu ispresecanom brojnim rekama. Prosečna gustoća stanovništva u zoni operacije iznosila je oko 200 stanovnika/km², pri čemu je oko 2/3 od ukupnog stanovništva živelo u gradovima razmeštenim na raskrsnicama kopnenih komunikacija i u lukama.⁴

Za prodor Izraelaca od Galileje ka glavnom strateškom objektu – Bejrutu, na frontu širine oko 50 km bila su moguća dva konvergentna pravca, dok je treći divergirao i služio je u odnosu na njih kao obezbeđujući:

(1) primorski pravac koji vodi od Rash Hanigre preko Tyra (Soura) i Sidona (Sajde) do Bejruta dug je oko 100 km; na početku ima širinu svega 1,5 km, da bi se do Bejruta proširio na 7–8 km; pravac presecaju tri veće reke (Litani, Zaharani, Awali), a prolazi kroz 6 naseljenih mesta (Rachidiye, Tyre, Ain el Hilweh, Sidon, Damour, Sil);

(2) centralni pravac, koji vodi dolinom Jordana ka Nabatiyi i dalje na sever ka Bejrutu, dug je oko 60 km, a prelazi preko zapadnih padina planinskog masiva Libana. Na tom pravcu su važne raskrsnice Nabatiye i Jezzine, na kojima se račvaju ogranci komunikacija ka primorskom i istočnom pravcu;

(3) istočni pravac koji vodi od granice Galileje sa Sirijom preko zapadnih padina planine Hermon i mesta Hasbaiya u dolinu Al Beqaa, a zatim kroz nju do ceste koja Bejrut spaja sa Damaskom, dug je oko 40 km. Taj pravac

⁴ Gustoća stanovništva, nije svuda jednaka. U južnom Libanu iznosila je oko 200 stanovnika / km², u planinskom delu oko 340 stanovnika / km², a u dolini Al Beqaa oko 80 stanovnika / km². Kako je operacijska zona obuhvatila čitav južni Liban, oko 50 odsto od planinske provincije i oko 50 odsto doline Al Beqaa, prosečna gustoća je iznosila oko 200 stanovnika / km². Najveći gradovi su bili ujedno i luke (Bejrut sa oko 1.000.000 stanovnika, Sidon sa oko 30.000 stanovnika i Tyr sa oko 15.000 stanovnika).

se proteže istočno od jezera Quraoun, izbijajući između planine Liban (na zapadu) i planine Antiliban (na istoku) na planinski prevoj Antilibana, od kojega je Damask udaljen svega 40 km.

Posmatrajući akvatoriju, uočava se da je bez otoka, da nema grebena i plićina koji bi otežavali prilaze brodova obali i da je zbog mnoštva plaža – pogodna za izvođenje desantnih dejstava. Njih čini pogodnim dužobalna komunikacija na koju desantne snage izbijaju nakon iskrcavanja na obalu. Kako je čitav pojas primorske ravnice uzak, brodovi su mogli čak i topovima srednjeg kalibra da dejstvuju duž čitave širine primorske ravnice. Među manjim lukama na obali trebalo bi izdvojiti Rachidie, Tyr i Damour, a među većim Bejrut i Sidon. Kako je glavna izraelska pomorska baza – Haifa udaljena svega 80 milja od Bejruta, a približno toliko su udaljene i baze izraelskog ratnog vazduhoplovstva, izraelske pomorske i vazduhoplovne snage mogle su čak i dežurajući u bazama brzo reagovati na promene situacije duž operacijske zone. Sirijska pomorska baza Tartus udaljena je od Bejruta oko 70 milja, što pokazuje da je Bejrut imao centralni položaj (u odnosu na krilne baze izraelske i sirijske ratne mornarice).

Sa sirijskog aspekta, u operacijskoj zoni od prvorazrednog vojnog značaja bili su dolina Al Beqaa i komunikacija koja spaja Damask sa Bejrutom. Sve dok su sirijske trupe držale taj deo Libana pod svojom kontrolom, raspolagale su potrebnom dubinom odbrane planinskih prevoja preko Antilibana, a ujedno su sa te osnove mogle u slučaju potrebe dejstvovati ka Galileji i tako rasteretiti svoju odbranu na Golanu (od glavnog izraelskog pritiska očekivanog sa tog pravca). Stoga su sirijske trupe već 1976. zaposele te objekte i organizovale ih za odbranu.

Ako se uzme u obzir da su istočni Bejrut i prostor istočno od njega kontrolirale snage libanske desničarske falange, da su brda Shouf i rejon južno od Bejruta kontrolirali Druzi, da su se u dolini Al Beqaa nalazili Sirijci i da su se između snaga PLO i Galileje nalazile snage UNIFIL, evidentno je da su se snage PLO – zbog politike vodstva koje nije osiguralo podršku saveznika – juna 1982. nalazile u nekoj vrsti okruženja.

ODNOS SNAGA

Pokret PLO je u sedamdesetim godinama imao regularne jedinice samo u sastavu libanskih i sirijskih oružanih snaga. U osamdesetim godinama ta su jezgra iskorišćena kao osnova za formiranje vlastite intervidovske strukture, najpre grupacije kopnene vojske i ratne mornarice, a zatim je u taj sastav trebalo da uđe i ratno vazduhoplovstvo.⁵ Do juna 1982. bilo je formirano šest brigada (»Jarmuk«, »Karama«, »Kastell«, »Janud«, »Hittin« i »Kadessia«), koje su, podeležene po bataljonima, intenzivno obučavane i osposobljavane za upotrebu 400 tenkova i 300 topova raznih kalibara. Ukupna jačina ljudstva iznosila je 12.000–15.000 boraca. Jedinice su bile disperzirane u desetak logora koji su služili kao školski centri, komandna mesta, skladišta i centri veze. U rejonu Tyra bili su logori El Buss, Burj el Shemali i Rachidie, kod Sidona Ein el Hilweh, Mieh Mieh i Bayssanich, u rejonu Bejruta Shatilla, Mar Elias i Burj el Barajneh, a po jedan logor se nalazio i na severu kod Tripolija i u dolini Al Beqaa. Jezgro pomorskih snaga (strukturirano od grupe pomorskih diverzanata, pneumatskih čamaca s vanbrodskim motorima i naoružanih brzih čamaca) takođe je bilo disperzirano u lučicama između Bejruta i Rash Hanigre. Glavni štab i vodstvo pokreta PLO nalazili su se u zapadnom Bejrutu, gde su još u sedamdesetim godinama u stenama ukopana komandna mesta, centri veze, skladišta (s rezervama hrane, lekova, vode, municije i goriva za šest meseci opsade), bunker i podzemne saobraćajnice. Iz rasporeda snaga PLO (koji se podudara s rasporedom logora) vidi se da su snage na jugu bile raspoređene u blizini luka i komunikacija, što ih je činilo izloženim u slučaju protivničkih dubljih prodora.

⁵ Prvo pomorsko jezgro PLO formirano je već 1970. godine. Prve borbene akcije na moru izvršene su 1973. godine. Uporišta su bila na libanskoj obali, odakle su jedinice dejstvovale po ciljevima na izraelskoj obali ili su s mora ubacivale diverzante i oružje u rejon Gaze. Izraelski podaci za razdoblje od 1973. do 1979. navode da je bilo izvedeno oko 40 diverzija i ubacivanja, od čega Izraelci priznaju da ih je uspelo oko 15 odsto. Navode, takođe, da su, sem pomorskih diverzanata, korišćeni čamci sa višecevnm bacačima raketa i eksplozivni čamci, a kod infiltracije najčešće su primenjivani trgovački brodovi i ribarice, koji su služili kao matice brzim pneumatskim čamcima s vanbrodskim motorima.

Prikazano grupisanje snaga pokazuje da su 1982. jedinice PLO bile u fazi obuke i popunjavanja. Veliki rizik predstavljalo je to što je 60 odsto od ukupnog broja logora bilo razmešteno unutar pojasa udaljenog samo do 60 km od granice. Većinu boračkog sastava sačinjavali su gerilci koji su imali veliko borbeno iskustvo iz uličnih borbi protiv libanskih desničara i raznih milicija, ali nisu bili uvežbani za frontalnu borbu u jedinicama veličine brigada, a krupnije jedinice nisu još ni bile formirane. Jezgro dobro uvežbanih diverzanata brojilo je oko 1.500 pripadnika.

Izraelci koji su budno pratili jačinu i raspored snaga PLO, a i sirijskih snaga u Libanu, došli su do zaključka da bi za uspešan tok invazije morali osigurati približno trostruku nadmoćnost u živoj sili čak i u najtežem slučaju do kojega bi došlo ako bi snagama PLO ipak priskočile u pomoć sirijske snage (dislocirane u Libanu). Kako su Sirijci juna 1982. imali u Libanu oko 30.000 boraca, a snage PLO su raspolagale sa ukupno 12.000–15.000 boraca, izraelski generalštab je zaključio da bi za operaciju morao angažirati oko 120.000 vojnika.

Kako izraelska kopnena vojska u miru nije imala više od 130.000 vojnika (od čega je veći deo orijentiran ka Golanu), bilo je evidentno da će se morati izvršiti delimična mobilizacija. Budući da bi mobilizacija kompromitovala tajnost i ideju dubokog manevra, bilo je nužno da invaziju započne mirnodopski ešelon koji je u zoni Galileje imao oko 45.000 pripadnika (od čega je 1/3 bila razmeštena uz granični pojas). Ta okolnost je opredelila da se odnos snaga na kopnu tokom invazije menjao. Ako se uzme u obzir da se u početku operacije u južnom Libanu nalazilo oko 60 odsto od svih efektiva PLO i da su Izraelci 2/3 od mirnodopskog ešelona raspoređenog u Galileji angažovali protiv PLO, tada je početni odnos snaga na pravcima dejstva iznosio oko 3:1, da bi na kraju – kada su u borbu uvedene mobilizirane snage – prilikom opsade Bejruta dostigao odnos od 6:1. Na pravcima dejstva protiv sirijskih snaga, odnos snaga je bio izjednačen. Izraelci su, međutim, imali prednost u vazduhoplovnoj podršci i u drugim značaj-

nim komponentima, što je njihovu nadmoćnost činilo još izrazitijom od odnosa žive sile.⁶

Odnos snaga na moru pokazuje (tabela 1) da je izraelska ratna mornarica raspolagala sa tri podmornice, 11 velikih raketnih topovnjača (od čega dve najnovijeg tipa koje su imale ukrcane palubne helikoptere – isturene osmatračnice), 14 raketnih topovnjača (od čega dve male sa po dve rakete) i 35 patrolnih čamaca. Za desantna dejstva izraelska ratna mornarica je raspolagala sa četiri desantna broda od oko 1.000 tona, tri desantna broda od oko 700 tona, tri desantna tenkonosca od oko 230 tona, tri desantna čamca od oko 60 tona (tabela 2) i borbenom grupom komandosa (bataljonske jačine).

Grupa desantnih brodova je mogla desantirati jedinicu jačine oklopnog bataljona. Nov kvalitet izraelske ratne mornarice predstavljale su podmornice i velike raketne topovnjače koje su ušle u operativnu upotrebu nakon oktobarskog rata 1973. godine.

Sirijska raketna mornarica je raspolagala sa dve fregate, 18 raketnih čamaca (od čega su šest bili tipa *Osa*–1, šest tipa *Osa*–2, šest tipa *Komar* i osam (starih) torpednih čamaca tipa *P*–4. Poređenje izraelske i sirijske flote (tabela 1) pokazuje da je izraelska flota imala ukupno 25 raketnih brodova, a sirijska 18. Međutim, izraelski brodovi su mogli ispaliti ukupno oko 180 raketa, a sirijski svega oko 60. Takođe, izraelski raketni brodovi su imali i 24 topa srednjeg kalibra (koje sirijski brodovi nisu imali), čime je prednost izraelske flote bila još izrazitija.⁷

⁶ Izraelski izvori su navodili druge odnose snaga. Kao »konfrontacione države« nisu tretirali ostatke libanskih oružanih snaga i razne milicije, ali su tako tretirali Siriju, Jordan i Saudijsku Arabiju (za Irak se cenilo da se neće umešati zbog rata sa Iranom). Tako je dobijen izrazito nepovoljan strateški odnos snaga koji je trebalo Izrael da predstavi kao Davida u borbi protiv (arapskog) Golijata. Navodili su da su arapske zemlje imale prednost u živoj sili 668.000:172.000 (uzet je u obzir, dakle, samo mirnodopski ešelon Izraela), u borbenim avionima 1334:602, u tenkovima 8450:3500, u oklopnim transporterima 6675:7000 i u artiljerijskim oruđima 5430:1688.

Prema neutralnim izvorima, Izrael je u zoni operacija imao realnu brojčanu nadmoć u svim domenima, koja je bila još izrazitija zbog kvaliteta. Tako, npr., sovjetski izvori ne odbijaju od izraelskih snaga one koje su bile orijentirane prema Siriji, pa dobijaju da je Izrael imao kod Bejruta prema PLO odnos 10:1.

⁷ Izraelski admiralštab je pažljivo analizirao pouke oktobarskog rata 1973. godine u koji su izraelske pomorske snage ušle tehnički inferiornije (izraelske rakete su imale, npr., manje domete od dometa raketa arapskih ratnih mornarica). Stoga su poboljšali osobine nacionalne protivbrodske rakete tipa *Gabriel* i u SAD nabavili američke protivbrodske rakete *Harpoon* dometa 110 km.

OSNOVNI PODACI RATNIH BRODOVA

Tabela 1

Namena	Broj brod.	Tip	Godina ulaska u stroj	Istisnina (tona)	Duž. (m)	Širina (m)	Gaz (m)	Naoružanje	Brzina (čvorova)	Posada (broj ljudi)
Podmornica	3	„Gal“	<u>IZRAELSKA RM</u>		45	4,7	3,7	8 torp. aparata kal. 533 mm	11 17	22
			1977	420/600						
Raketna topov- njača	2	„Alia“	1981	488	61,7	7,6	2,5	4 rakete Gab- riel II, 4 rakete Harpoon, 1 top 40 mm – 1 he- likopter A8-206	31	53
	9	„Saar-4“	1973/ 80	415/450	58	7,8	2,4	4 „Harpoon“ 5 „Gabriel“ 2 topa 76 mm 2 topa 20 mm	32	45
	12	„Saar-2“ i „Saar-3“	1968/ 69	220/250	45	7	2,5	8 „Gabriel-1“ 1 top 40 mm ili 6 „Gabriel-1“ i 1 top 76 mm	40	35- 40
	2	„Dvora“	1978	47	21,6	5,5	1,0	2 „Gabriel-I“ i top 20 mm	36	10
Fregate	2	„Petja“	<u>SIRIJSKA RM</u>		82,3	9,1	3,2	2×II topa 76 mm 4 ppd bacača 5 torp. aparata kal 406 mm	35	98
			1975/ 76	950/ 1100						
Raketni čamci	6	„Komar“	1963/ 66	68 75	26,8	6,2	1,5	II top 25 mm 2 rakete „P-15“	40	19
	6 6	Osa-I Osa-II	1966 78/79	160 210	39	8,1	1,8	2×II topa 30 mm 4 rake- te „P-15“	36	30
Torped- ni čamci	8	„P-4“	1957	22 25	19	3,3	1,1	2 torp. apa- rata 450 mm	50	12

NAPOMENA: Izraelska RM u svom sastavu imala je i 37 patrolnih čamaca tipa „Dabour“ (25/35 tona), namenjenih za tzv. protivgerilska dejstva na moru; autonomija im je iznosila 1200 milja sa 17 čvorova, što je vrlo velika autonomija za tako male čamce.

Podaci su dati na osnovu stanja iz 1982. godine („Jane's Fighting Ship“ 1981/82).

OSNOVNI PODACI IZRAELSKIH DESANTNIH BRODOVA I ČAMACA

Tabela 1

Red broj	Tip – naziv	Broj brodova	Dimenzije (m)		Puna istisnina (tona)	Brzina (čvorova)	Posada (ljudi)	Naoružanje
1.	„Bat Sheva“	1	95	11,2	2,8	10	25	4 topa 20 mm
2.	„LSM-1“	3	62	10,5	2,2	12,5	70	2×40 mm 4×20 mm
3.	„Etzion Geber“ „Shikmona“ „Caesaria“	3	96,6	7,1	1,4	10	12	2×20 mm
4.	„Ashdod“ „Ashkelon“ „Achziv“	3	62,7	10	1,8	15	20	2×20 mm
5.	„LCM“	3	16	5,46	1,9			
UKUPNO		13			7495 tona			

Budući da se odnos snaga u vazduhu odražava na odnos snaga na moru i kopnu, svrsishodno je napomenuti da je izraelsko ratno vazduhoplovstvo juna 1982. raspolagalo sa oko 540 borbenih aviona, među kojima su novinu predstavljali američki lovci presretači *F/TF-15* i izraelski *Kfir-C-2*, te avioni za rano radarsko otkrivanje i navođenje lovačke avijacije *Hawkeye* i za elektronsko izviđanje *B-707*. Takođe, ratno vazduhoplovstvo je raspolagalo i sa novim protivradarskim raketama *Arm* modernizirana varijanta *Shrike*), bespilotnim letelicama za zavaravanje protivničke PVO i drugom vođenom municijom, što je njegovoj brojčanoj nadmoćnosti (nad sirijskim ratnim vazduhoplovstvom – koje je raspolagalo sa oko 400 borbenih aviona) omogućavalo da dođe do još većeg izražaja.

Iz prikazanog odnosa snaga vidi se da je sklapanje sporazuma sa Egiptom omogućilo da Izrael 1982. na istoku ostvari (na kopnu, moru i vazduhu) nadmoćnost koju nije mogao ostvariti u pretnodnim arapsko-izraelskim ratovima (jer je u njima uvek bio prisiljen deliti snage na dva ili tri fronta).

PLANOVI BORBENIH DEJSTAVA I TOK REALIZACIJE

Izraelski plan je polazio od toga da ni prethodna izraelska operacija koja se 1978. završila okupacijom južnog Libana do reke Litani, ni intenzivna bombardovanja i prepadi izvedeni 1979. godine nisu dali očekivane rezultate zato što tom prilikom nije bila uništena politička, vojna i logistička infrastruktura PLO.

Stoga je plan operacije »Mir za Galileju« bio utemeljen na premisi da bi se zadatak koji nije bio ostvaren

Za razliku od početne verzije rakete *Gabriel* koja je imala domet 20 km i masu bojne glave 100 kg, nova verzija *MK-2* imala je domet 36 km, a verzija *MK-3* koja je prilagođena za upotrebu sa aviona – imala je domet 60 km i bojnu glavu od 150 kg. Posebna pažnja bila je posvećena otpornosti raketnih glava samonavođenja (na elektronsko ometanje) i identifikaciji ciljeva (u tom smislu je upozoravajuće delovao pogrešan napad na američki brod za elektronsko izviđanje tipa *Liberty*). Velike raketne topovnjače su imale palubne helikoptere koji su im služili za automatski prenos podataka o ciljevima iza brodskog radarskog horizonta. Pošto su dometi raketa *Harpoon* oko 100 km, a brodski radarski horizont kod detekcije ciljeva na moru u praksi nije veći od 40 km, helikopteri-osmatračnice su izraelskim brodovima omogućili da iskoriste maksimalni tehnički domet raketa *Harpoon*.

1978. mogao ostvariti 1982. godine ako bi se sa galilejske osnovice prodrlo duboko u Liban, pri čemu bi čelni ešloni kopnene vojske morali za dva dana, odnosno najkasnije za tri dana, prodreti do Bejruta i izolovati snage PLO od sirijskih snaga. Tokom njihovog prodora u dubinu, snage drugog i trećeg ešelona trebalo je da okruže i likvidiraju preostala gnezda otpora PLO i da otkriju skrivena skladišta i ostale elemente infrastrukture PLO, kako bi se zatim pristupilo njihovoj likvidaciji. Plan je imao izgleda da uspe samo ako bi se snage PLO i sirijske snage zadržale do početka operacije na postojećim položajima. Zato su tokom priprema za operaciju bile poduzete obimne mere maskiranja i obmanjivanja. Tako je, npr., od 4. juna do 6. juna 1982. bombardovano oko 30 ciljeva u zoni Bejruta i većoj dubini, a aktivirane su radio-mreže i pokreti na Golanu, što je trebalo da što duže odvlači pažnju PLO i Sirijaca od galilejskog sektora.⁸

S obzirom na to da se duž primorskog pravca protezala najbolja libanska kopnena komunikacija, te da je morska obala bila pogodna za izvođenje desantnih dejstava, taj pravac je izabran za nanošenje glavnog udara.

Na svakom od prethodno opisanih pravaca, u prvom ešelonu su angažovane po jedna taktička grupa kopnene vojske (tri brigade), pri čemu su obalska i centralna imale zadatak da što pre stignu do severne granice operacijske zone (prepuštajući narednim ešelonima da izvrše tzv. čišćenje pozadine). Istočna grupa je trebalo da im obezbedi desni bok od mogućeg sirijskog udara iz pravca doline Al Beqaa. Na čelu grupa su bile ojačane oklopne brigade.

Izraelski generalštab je ocenio da plan (u kome je bio predviđen prelaz granice u 11.00 sati 6. juna) ima realne izgleda da uspe ako na glavnom pravcu čelni ešloni bar do večeri 8. juna stignu do Bejruta. Kako su upravo na tom pravcu bile najjače snage PLO razmeštene oko Tyra

⁸ Na nastojanje vlade i izraelskog generalštaba da što je moguće duže sakriju pravi cilj operacije ukazuje i izjava izraelskog predsednika Begina američkom predsedniku Reaganu prvog dana operacije (6. juna 1982) u kojoj je rekao kako izraelske oružane snage imaju zadatak »samo da poteraju teroriste 40 km na sever kako bi izraelski životi u Galileji bili oslobođeni od stalne životne opasnosti«. Ciljevi operacije su se krili i od sopstvene javnosti i trudilo se da se operacija što je moguće duže prikaže kao repriza plitkog prodora iz 1978. godine.

i Sidona, čelni ešelon je trebalo da se provuče između njih i da što je moguće pre stigne do Bejruta. Stoga je ojačan inženjerskim jedinicama koje su trebale da olakšavaju raščišćavanje prepreka i forsiranje u pokretu reka Litani, Awali i Zaharani (za slučaj da snage PLO sruše mostove koji preko njih vode). Posebna pažnja na glavnom pravcu bila je posvećena mestu i ulozi pomorsko-vazdušnog desanta, a za vazдушnu podršku je odvojena grupa od oko 70 aviona.

Za rejon iskrcavanja pomorsko-vazdušnog desanta u početku su razmatrana dve lokacije – rejon Bejruta i rejon Sidona. Kako je Bejrut bio suviše duboko, a nije se znalo kako će reagirati sirijska brigada razmeštena u njemu i sirijske rezerve, od njega se odustalo. Budući da je ceo prodor do Bejruta trebalo da traje do tri dana i da se računalo sa time da bi čeloni ešloni na glavnom pravcu morali stići do Sidona već 7. juna, doneta je odluka da se pomorsko-vazdušni desant iskrca već prvog dana invazije, i to severno od Sidona.

U njegovom prvom ešelonu združeni su svi raspoloživi desantni brodovi i bataljon mornaričkih komandosa ojačan delovima padobranskog bataljona koji su morali osvojiti mostobran, da bi se na obalu mogla iskrcati taktička grupa kopnene vojske. Njeno je jezgro sačinjavala oklopna brigada. Komandosi i padobrancima su imali i zadatak da zauzmu Buxatu i ovladaju mostom preko reke Awali, kako bi nakon spajanja sa čelnim ešelonom taktičke grupe (koja je od Tyra prodirala ka Sidonu) omogućili da njene snage nastave sa što bržim prodorom na sever. Čim bi se 7. juna desant spojio sa glavnim snagama, trebalo je osnovicu u ušću reke Awali iskoristiti kao manevarsku bazu za naredni desant, da bi se na sličan način ubrzao njen ulazak u Bejrut. Takav metod praćenja prodora kopnene vojske desantima nazvan je »žabljim skokovima«.

Kako se na moru nije mogla isključiti mogućnost intervencije Sirije, bilo je predviđeno da se – paralelno sa prodorom kopnenih snaga duž obale – na moru, u vazдушnom prostoru i na prilazima dolini Al Beqaa preventivno organizuju obezbeđujuća dejstva pod pretpostavkom da će

Sirija intervenirati.⁹ Značajnu zaštitu na moru činilo je 11 raketnih topovnjača (u čijem su sastavu bile i velike raketne topovnjače sa helikopterima) koje su zauzele položaje u rejonu Bejruta oslanjajući se na izviđanje podmornica isturenih ispred sirijskih baza i aviona za rano radarsko otkrivanje, koji su letom iznad istočnog Mediterana istovremeno osmatrali sirijske aerodrome i prostor između rta S. Andreas (o. Kipar) i sirijske osnovice. Grupa od 11 raketnih topovnjača bila je u bliskoj zaštiti.¹⁰ Protiv sirijskih pomorskih snaga (ako bi isplovile) trebalo je da bude primenjena vojna doktrina vazdušno-pomorske bitke, kao originalno rešenje koje je u Izraelu razrađeno nakon oktobarskog rata 1973. godine. Poznato pod šifrom »Coctail«, to rešenje je predviđalo da se protivničke pomorske snage i njihova lovačka zaštita otkriju čim isplove iz luke. Izraelski avioni za rano radarsko otkrivanje zatim su trebali da pozovu avijaciju koja bi protivradarskim raketama nanela udar po protivničkim obalskim radarima VOJIN, a potom naveli izraelske lovce na sirijske avione lišene navođenja sa zemlje i uništili ih.

Nakon toga trebalo je da usledi udar lovaca-bombardera samovođenim protivbrodskim raketama (*Gabrijel – Mark – 3*) po sirijskim brodovima. Ako bi neki od njih ostao neuništen, uništile bi ga izraelske raketne topovnjače. Oslanjajući se na svoje palubne helikoptere – isturene osmatračnice, te raketne topovnjače su trebale da nane-

⁹ Računalo se na to da će pojava izraelskih glavnih sastava u zoni Bejruta imati dvostruki efekat koji će se s jedne strane ogledati u prekidu pomorskih komunikacija PLO sa svetom, a s druge strane u ugrožavanju sirijskih trupa u Bejrutu (pretnjom od iskrcavanja desanata). Kako su izraelske snage sa mora mogle dejstvovati i po bejrutskom aerodromu, prednosti isturene upotrebe izraelske flote bile su višestruke. Odvraćajući sirijsku flotu od eventualnih napada na izraelske desantne snage, ona je usput izvršavala i druge zadatke koji su bili širi od »preventive«.

¹⁰ Kod Izraela u borbenom rasporedu flote uočavaju se četiri taktičke grupe: (1) podmornička grupa je formirala zavesu ispred sirijske obale; (2) združeni taktički sastav većih brodova (u kome su bile 2 raketne topovnjače *Alija* i 9 *Saar-4*, sve naoružane i raketama *Harpoon*) imao je zadatak da osigurava desante od sirijske flote; (3) združeni sastav u kome je bilo 11 manjih raketnih topovnjača (tipa *Saar-2* i *Saar-3*) imao je zadatak da eskortira desantne brodove i da ih tokom desanta podržava artiljerijskom vatrom; (4) združeni taktički sastav patrolnih čamaca (tima *Dabour*) imao je zadatak da blokira libanske luke i lučice (za koje se pretpostavljalo da bi u njima mogli bazirati čamci PLO) i ujedno da sprečava snage PLO da se koriste čamcima za dotur i evakuaciju iz okruženih obalskih gradova. Iznad navedenih snaga, u prostoru o. Kipar – sirijska obala – libanonska obala, patrolirali su avioni za rano radarsko otkrivanje.

su udar raketama *Harpoon* na njihovom krajnjem dometu (koji iznosi 110 km).¹¹

Potrebno je napomenuti da izvođenje desanta svi izvori ne opisuju na identičan način. Neutralni izvori navode kao vreme početka iskrcavanja 16.10 sati 6. juna 1982. godine. Takođe, navodi se da su oko ponoći 6/7. juna iskrcani tenkovi i jedinice kopnene vojske, a poslednji delovi tih snaga tek u 14.30 sati 7. juna 1982. Izraelski izvori, međutim, navode da su se borbe za mostobran odvijale od 00.00 sati 6. juna do svitanja i da su u tim borbama učestvovali samo komandosi i padobranici. Oni su se najpre nastojali neopaženo iskrcati na obalu, koristeći brze gumene čamce *Zodiac* i zvučno maskiranje (koje su vršile flota i avijacija, ploveći i leteći duž obale i bombardujući Sidon). Kako su izraelske snage odmah nakon iskrcavanja naletele na patrolu PLO (koje su sa severa i juga krenule ka rejonu desantiranja), vrlo je verovatno da je kretanje brodova-matica (sa kojih su se iskrcali komandosi i padobranici u gumenim čamcima) ipak bilo otkriveno. Na to ukazuje i vatra minobacača i raketa koja je bila otvorena na rejon njihovog iskrcavanja (zbog slabe korekture noću bila je neprecizna). Padobranici i komandosi su naveli vatru brodske artiljerije na vatrene položaje PLO i, postavili zasede duž ceste ka severu i jugu i tako osigurali da desantni brodovi do svitanja 6. juna iskrcaju i sredstva vatrene podrške prvog ešelona desantnih snaga. Kako su se te aktivnosti odvijale noću, deo njih je promakao neutralnim posmatračima. Oni su, naime, registrovali samo početak i završetak iskrcavanja glavnih desantnih snaga – brigade »Givati«. Te su se aktivnosti odvijale u dnevnim uslovima od 16.10 sati 6. juna do 14.30 sati 7. juna, pa im stoga nisu mogle ostati nezapažene. Veliki vremenski interval između iskrcavanja komandosa i padobranaca i glavnine desantnih snaga bio je posledica malog kapaciteta desantnih brodova izraelske flote (tabela 2) i udaljenosti od izraelskih baza do rejona desanta.

¹¹ Ovaj plan po mnogočemu podseća na analogni plan vazdušno-kopnene bitke koji je detaljnije opisan u članku general-pukovnika u penziji prof. dr Zlatka Rendulića, *Izraelsko-sirijski sukob u dolini Beka* – »laboratorijski uzorak« vazdušno-kopnene bitke, »Vojno delo«, 2/1989, str. 64.

Svi desantni brodovi su raspolagali sa ukupnom istisninom od oko 7.500 tona i nisu imali korisnu nosivost veću od oko 3.000 tona. Ta činjenica i kratka relacija od reke Awali do Hajfe doprineli su da se prevoz drugog ešelona brigade »Givati« odvijao u formi »pomorskog mosta« (od Hajfe do severne obale ušća reke Awali).

Izraelci su računali i na to da će iskrcavanje pomorskog desanta, podržanog snažnom vatrom brodske artiljerije, nakon zauzimanja mosta preko reke Awali, do te mere zastrašiti snage PLO u Sidonu i južno od njega da će – da bi izbegle okruženje i uništenje – početi sa povlačenjem ka najbližim sirijskim snagama.¹² Do takvog razvoja događaja nije došlo, jer su se snage PLO povukle od logora (u kojima su izgubile svoje teško naoružanje) u obratnom pravcu – ka obalskim naseljenim mestima, u kojima su zatim nastavile sa odbranom. Zbog žilave odbrane Rachidiye, Tyra, Sidona i logora Ain al Hilweh, izraelskoj čelnoj grupi kopnenih snaga nije uspevalo da se spoji sa iskrcanim desantnim snagama (na čiji se mostobran po planu počela iskrcavati bataljonska borbena grupa kopnene vojske).¹³ Kako spajanje nije uspelo, početni plan je modifikovan tako da su desantni brodovi – nakon iskrcavanja trupa – upotrebljeni za prevoženje narednog ešelona iz Haife, za čije je ukrcavanje i prevoženje bilo potrebno dodatno vreme. Tako je nova borbena grupa bataljonske jačine mogla da bude iskrcana severno od mosta tek u 14.30 sati 7. juna 1982. godine. Te su snage zajedno sa većim delom prethodno iskrcanih snaga nastavile sa prodorom na sever. Desantne snage su preuzele ulogu čelnog ešelona glavnih snaga koje su zakasnile zbog savlađivanja otpora u gradovima i logorima na jugu i srušenih mostova na rekama Zaharani i Litani.

¹² Desantne snage su iskrcane usred dana i zato što se računalo na to da će ih osmatračnice PLO registrirati i da će informaciju o desantu i zauzimanju mosta proslediti na jug, suočavajući oružane snage PLO južno od reke Awali sa time da im je definitivno presečen put za povlačenje na sever. Računalo se na to da će ova vest demoralisati branioce, no do toga nije došlo.

¹³ Izraelci su računali na to da će toliki interval između iskrcavanja prvog i drugog ešelona desantnih snaga omogućiti snagama PLO da angažuju pomorske diverzante protiv nepokretnih desantnih brodova u fazi dok su iskrcavali teško naoružanje i tenkove. Stoga su angažovali ronioce protivdiverzantske odbrane. Snage PLO su, međutim, dejstvovale po desantnim brodovima u rejonu iskrcavanja samo minobacačima, ali je i ta vatra bila neprecizna i bila je brzo neutralisana dejstvom avijacije. Manevar jedinica PLO duž ceste ka rejonu desanta ometali su brodovi gađajući topovima kalibra 30 mm i 40 mm kamione i druga motorna vozila.

U borbama istočne izraelske grupacije odlučujuće borbe bile su 9. juna 1982. na ulazu u dolinu Al Beqaa. U njima je za samo nekoliko sati slomljena sirijska trupna PVO, a potom i lovačka avijacija koja je intervenisala da popuni nastalu »brešu« u borbenom rasporedu trupne PVO. Tako je vodstvu PLO već trećeg dana invazije postalo jasno da neće moći računati na sirijsku pomoć.¹⁴

U borbama koje su zatim nastavljene na odseku od Sidona do Bejruta, kao baza je korišćeno ušće reke Awali. Desantni brodovi su podržavali prodor ka Damouru tako da su prebacivali tenkove, oklopne transportere i kamione do ušća Awali u pozadinu obalskih naselja u kojima su se uporno branile snage PLO (na koje su sa čela pritiskale izraelske grupe koje su hitale ka Bejrutu). U tim akcijama za sedam dana borbi prevezeno je 400 tenkova, oklopnih transportera i raznih vozila, što daje prosek od oko 60 prevezenih vozila dnevno. Ovaj indikator, bolje od ostalih, pokazuje koliki je bio doprinos flote u borbama kopnene vojske na glavnom pravcu. Zbog snažnog otpora PLO u okruženim gradovima i pored tako jake podrške, izraelske kopnene snage nisu se na vreme mogle probiti u zapadni Bejrut, pa je njegova opsada započela tek 11. juna.¹⁵ Izraelske snage su na glavnom pravcu kasnile tri dana u odnosu na krajnji rok za koji je izraelski generalštab cenio da bi omogućavao uspeh operacije. Ukoliko se, međutim, kao najpovoljniji rok prihvati 8. juni, tada je prodor do Bejruta zakasnio čak četiri dana.¹⁶ Toliko usporenje je vodstvu PLO omogućilo da povuče preostale snage u Bejrut

¹⁴ Opširnije o borbama u dolini Al Beqaa videti: Z. Rendulić, *Izraelsko-sirijski sukob u dolini Beka* – »laboratorijski uzorak« vazdušno-kopnene bitke, *isto*.

¹⁵ Naročito teške bile su borbe za Damour, gde su Izraelci nekoliko puta uzaludno pokušavali da iskrcaju desantne snage između Damoura i Ouza, kako bi zaobišli Damour i ovladali važnom raskrsnicom Khaldeh. U to vreme, za snage PLO snažan moralni podstrek bila je vest da su 9. juna počele borbe između Sirijaca i Izraelaca u dolini Al Beqaa, jer su se ponadali da neće ostati izolovani. Nakon što su Izraelci veoma brzo razbili sirijske oklopne jedinice, trupnu PVO i lovačku avijaciju i tako osigurali desni bok i pozadinu svog operativnog rasporeda, vatra je na tom sektoru prekinuta, pa su snage PLO ponovo ostale izolovane (iz Bejruta se povukla i sirijska brigada).

¹⁶ Intenzitet borbi ilustruju i podaci o broju izraelskih vojnika, koji su bili izbačeni iz borbe zbog psihološkog stresa. Izraelske čelne jedinice imale su u proseku na svakih 100 ranjenika 23 vojnika onesposobljena zbog psihološkog stresa. Taj je odnos kod Amerikanaca u Koreji iznosio šest odsto, a u Vijetnamu do pojave epidemije droga – pet odsto.

i da poduzme završne pripreme za opsadu koja je trajala do 12. avgusta.

Evidentno je da se izraelska operacija »Mir za Galileju«, koja je bila zamišljena kao nov obrazac za vođenje munjevitog rata, na kraju pretvorila u iznuravajuću opsadu koja nije završila očekivanim vojnim slomom PLO, već pregovorima za diplomatskim stolom. U rejonu Bejruta Izraelci su koncentrirali desetak brigada (sa ukupno oko 660 tenkova, 2.400 oklopnih transportera i 120 artiljerijskih oruđa krupnog kalibra), ali se – unatoč tome da je izraelski generalštab ocenio da bi za 10 dana mogli zauzeti grad – ipak nisu odlučili za juriš na zapadne delove grada koje je branilo oko 10.000 boraca PLO (od kojih su jedan deo sačinjavali iskusni borci koji su se sa juga uspeli kroz izraelski raspored provući na sever). Jedan od razloga za izraelsko odustajanje od »juriša« na Bejrut« bili su i visoki gubici koje bi Izraelci pretrpeli u uličnim borbama. Na konačnu odluku vodstva PLO da prihvati mirovne inicijative presudno su delovali visoki gubici civilnog stanovništva (gubici civila su iznosili oko 84 odsto od ukupnih gubitaka) i represalije Izraelaca i falange protiv palestinskog civilnog stanovništva. Ovaj teror je doprineo da se vodstvo PLO ipak odlučilo na evakuaciju boraca iz Libana (iako su odbrambeni kapaciteti, zalihe i naročito moral branilaca omogućavali uspešan dalji tok odbrane).¹⁷

Ukupni gubici Izraelaca – koje je izraelski generalštab izneo 1984. godine, iznosili su 368 poginulih i 2.383 ranjenih. Palestinski izvori to osporavaju ukazujući na osmrtnice objavljene u izraelskim novinama i druge izraelske izvore i navode 655 poginulih i 4.500 ranjenih. Oni, takođe, navode da je bilo pogođeno 140 tenkova i 135 oklopnih transporte-

¹⁷ Unutar vodstva PLO postojale su dve glavne struje. Vojna grupa je pledirala za nastavak borbi, a pozivala se na dotadašnju uspešnu odbranu Sidona, Ain al Hilweha, Damoura i Khaldeha (kod kojih su do punog izraza došli palestinsko iskustvo u uličnim borbama i vešto korišćenje urbaniziranih sredina), jer Izraelci u uličnim borbama nisu mogli iskoristiti ni oklopne jedinice, ni avijaciju. Tzv. politička grupa je bila protiv toga da se Bejrut pretvori u »novi Staljingrad«, pa je pledirala da se vrednost njegovog odbrambenog položaja iskoristi u pregovorima (npr., da se kao naknadu za povlačenje PLO iz Bejruta osiguraju diplomatsko priznanje PLO, učešće vodstva PLO na pregovorima o novoj državi, zaštita palestinskog civilnog stanovništva od represalija, bolji uslovi u izbegličkim logorima i sl.). Na kraju je prevladao stav druge grupe, iako je Jaser Arafat lično u više navrata najavljivao prvo rešenje (»Bejrut – arapski Staljingrad«).

ra. Ukupni gubici boraca i civila prema podacima Crvenog polumeseca iznosili su 30.000 poginulih i 70.000 ranjenih Libanaca, Palestinaca i Sirijaca. Izraelci su navodili da su zarobili oko 5.000 boraca PLO i da su zaplenili oko 4.000 tona vojnog materijala i 223 vozila, ali se unatoč tome otpor nastavio sve dok se 1985. nisu povukli iz Libana.

Od povlačenja snaga PLO iz Bejruta do 1985. godine Izraelci su izgubili 50 odsto više ljudstva nego do tog vremena, pa su im 1985. sumarni gubici dostigli nivo od oko 6.900 poginulih i ranjenih vojnika. Ako se ima u vidu da su u oktobarskom ratu 1973. godine na oba fronta imali oko 7.500 poginulih i ranjenih, tada i na tom planu postaje evidentan krah invazije.¹⁸

Zaključno razmatranje

Posmatrajući pomorske aspekte izraelske invazije na Liban, uočava se više specifičnosti koji se nisu manifestovale u prethodnim arapsko-izraelskim ratovima. Jedna od njih se ogleda u primeni pomorsko-vazdušnih desanata već prvog dana invazije, i to u rejonu koji se nalazio na polovini dužine glavnog operacijskog pravca (koji je spajao Galileju sa Bejrutom). Među ostale specifičnosti trebalo bi ubrojiti i to da je u ovom ratu izraelska flota prvi put tesno sadejstvovala sa snagama KoV i RV i PVO, što je postignuto upućivanjem mornaričkih oficira za vezu u štab brigade koja je na glavnom pravcu, na čelu glavnih snaga, prodirala ka Bejrutu.

Takođe, mornarički oficiri za vezu nalazili su se i u avionima za rano radarsko otkrivanje, koji su patrolirali u zoni između Kipra, sirijske i libanske obale. Očito je da je invazija, između ostalog, imala za cilj i da proveri nove

¹⁸ To su na kraju morali da priznaju i izraelski vladajući krugovi kojima je opozicija prebacivala avanturizam. Direktor izraelskog instituta za stratezijska istraživanja Aharon Yaziv nije osporavao podatke generalštaba o visokim gubicima PLO i velikom ratnom plenu, ali je tvrdio da invazija na Liban (koja je produžena okupacijom do 1985) nije nimalo povećala bezbednost Izraela, te da je zato bila potpun strateški promašaj. Njegova ocena je bila da realnu opasnost za Izrael nisu predstavljali vodstvo i regularne snage PLO, već disidentske frakcije i grupe koje su izvodile terorističke akcije na tlu Izraela. Jezgro tih snaga od oko 1.500 iskusnih diverzanata ostalo je netaknuto i dobijalo je još povoljnije uslove za dejstva kada su Izraelci okupirali Liban. Takođe je na severu ostalo još nekoliko hiljada novomobiliziranih boraca PLO.

komandno-informacione sisteme ratne mornarice (C³I/CM) i ostalih vidova u ratnim uslovima.

Od ostalih specifičnosti trebalo bi napomenuti da su u toku ove invazije Izraelci prvi put na moru poduzimali mere obezbeđenja protiv jezgra palestinskih pomorskih snaga. U dosadašnjim arapsko-izraelskim ratovima mogli su se koncentrirati samo protiv sirijske i egipatske ratne mornarice, što sada više nije bilo dovoljno. Za taj su zadatak upotrebili male brze lako naoružane patrolne čamce (specijalizirane za tzv. protivgerilska dejstva na moru), što im je omogućilo da ekonomičnije iskoriste veće brodove.

Od taktičkih pouka koje su ponovno potvrđene i u toj invaziji, trebalo bi – kada su u pitanju dejstva napadača – izdvojiti vrednost specijaliziranih jedinica za osvajanje mostobrana; mornaričkih komandosa i padobranaca. Oni su osvojili mostobran da bi se na njega mogle iskrcati jedinice kopnene vojske, a bez njih se ne bi mogao zamisliti brz napad na sever. Takođe pokazalo se da je brodska artiljerija tokom podrške kopnenim snagama bila nezamenljiva prilikom pojave tačkastih ciljeva na kopnu koji su se brzo pojavljivali i nestajali. Budući da je od vremena pozivanja brodova – koji su krstarili ispred obale do pokazivanja cilja, određivanja elemenata za gađanje i leta granata kroz vazduh do njihovog pogotka u cilj prolazilo oko 2–3 minute, brodovi su mogli uspešno da tuku i ciljeve kod kojih je avijacija – čije je vreme reagovanja kod dejstava »po pozivu« sa poletno-sletne staze bilo duže – kasnila. Brodska artiljerija je pored fugasnih i zapaljivih granata, koristila i granate s blizinskim upaljačima (koje su bile naročito opasne protiv nezaklonjene žive sile). Dejstvom brodova na kamione i druga vozila koja su se kretala obalnom komunikacijom, sprečen je brz manevar braniočevih rezervi i otežano izvođenje odbrane.

Među taktičkim poukama aktuelnim za branioca ističemo činjenicu da on tokom invazije nije mogao pronaći rešenje za probleme koje je propustio da reši u doba mira. Tako su se jezgra palestinskih pomorskih snaga obučavala i opremala za diverzije i infiltracije na tlo Izraela, što ih je dovelo u situaciju da se nisu mogla brzo preorijentirati na protivdesantnu odbranu. Slične posledice nastale su i zbog

zapošavljenog razvoja obalske odbrane. Mada su postojali povoljni uslovi za upotrebu mina i obalske artiljerije, a izraelski brodovi su i pre invazije redovno bombardovali obalu, branilac je propustio da bar jedan deo oruđa zemaljske artiljerije orijentiše ka moru i da obuči njihove posade za gađanje brzih pokretnih ciljeva na moru. Improvizovana upotreba minobacača i topova zemaljske artiljerije (koji nisu imali odgovarajućih sprava za gađanje manevrišućih brzih ciljeva na moru) nije protiv brzih brodova dala potrebne rezultate, a slično je bilo i sa minobacačima i višecevnim bacačima raketa. Posebno bi trebalo napomenuti da su – zbog toga što je uoči invazije bilo opšte poznato da izraelska ratna mornarica nema minolovaca, postojali izuzetno pogodni uslovi za primenu čak i starijih tipova mina. Ni ovu šansu branilac nije iskoristio, jer je pomorsku odbranu zapostavio na račun kopnene.

Budući da se u izraelskoj invaziji na Liban sirijska ratna mornarica ograničila na odbranu sopstvene obale i nije se čak ni u vreme kratkotrajnog rasplamsavanja sirijsko-izraelskih borbi u dolini Al Beqaa (9. juni – 11. juni 1982) uključila u dejstvo, ne može se ustanoviti u kojoj meri je izraelsko doktrinarno rešenje vazdušno-pomorske bitke bilo ispravno konceptualizirano. Ako se, međutim, posmatraju poznata zbivanja do kojih je došlo tokom vazdušno-kopnene bitke u dolini Al Beqaa, u kojima su Izraelci uspešno primenili niz novih oružja (bespilotne letelice, avione za rano radarsko otkrivanje i navođenje lovačke avijacije, protivradarske rakete, itd.) i postupaka kojima su – uz minimalne gubitke – brzo probili protivvazdušnu i protivoklopnu odbranu koja im je 1973. na Golanu i Sinaju nanela najteže gubitke, onda se može pretpostaviti da bi se i na moru verovatno desilo nešto slično.

I kod vazdušno-kopnene bitke, kao i kod vazdušno-pomorske bitke, suština je u integriranju ofanzivnih metoda pomorske i protivvazdušne odbrane. Za proboj kroz duboko ešeloniranu protivničku odbranu koriste se borbena sredstva za protivelektronsku borbu kojima se fizički uništavaju ili »zagušuju«¹ protivnički komandno-informacioni sistemi mnoštvom podataka, čime se zbunjuje i usporava reagovanje protivničkih komandnih mesta. To se zatim iskorištava

za nanošenje udara po ključnim senzorima protivničkog sistema i isturenim elementima. Nakon toga »rupa« u protivničkom sistemu osmatranja i dezorganizacija njegovog komandovanja (lišenog informacija) eksploatiše se za nanošenje glavnog udara. U takvom prilazu – u kome je težište na paralizi sistema komandovanja – izuzetno važno mesto ima protivelektronska borba, zavaravanje i obmanjivanje, udari po protivničkim komandnim mestima i svestrano obezbeđenje normalnog funkcionisanja sopstvenih komandno-informacionih sistema. Veliki domet protivbrodskih raketa i njihova upotreba protiv ciljeva iza radarskog horizonta pri tome omogućuju jednovremeno dejstvo na čitavu dubinu protivničkog rasporeda.

Unatoč tome da u invaziji na Liban izraelske oružane snage nisu uspele ostvariti stratezijske ciljeve radi kojih je invazija bila poduzeta, činjenica je da je doprinos izraelske flote razvoju događaja na kopnu bio daleko veći nego u svim prethodnim arapsko-izraelskim ratovima. Sasvim je sigurno da je operativni razvoj flote – koja je imala svoje podmornice isturene ispred sirijskih luka, a sa ostalim je snagama kontrolirala zonu između Kipra, libanske i sirijske obale – doprineo da su se sirijske snage nakon poraza u dolini Al Beqaa ograničile na pasivnu odbranu. Da su Sirijci nakon invazije uočili propuste u svom sistemu odbrane obale i vojnoj doktrini, najbolje pokazuju nabavke novog naoružanja i opreme koje su izvršene nakon invazije.

Tako je Sirija nakon juna 1982. uvela u naoružanje dve podmornice, dve raketne korvete (tipa *Nanuška*, obalske raketne baterije (s dometima većim od izraelskih raketa), bespilotne letelice, rakete PVO velikog dometa tipa SA-5 (namenjene i za borbu protiv protivničkih aviona za rano radarsko otkrivanje) i balističke rakete (koje svojim dometima prekrivaju i izraelske pomorske i vazduhoplovne baze). Izraelske aktivnosti izvedene tokom invazije stimulirale su u Siriji razvoj novog modela odbrane obale i tako izraelskoj inventivnosti postavile izazov na čijem se odgovoru u Izraelu već ubrzano radi.

LITERATURA:

1. R.D.M. Furlong: *Israel schlagt zu*, »Internationale Wehrrevue«, 15/1982, str. 1001–1007;
2. Iv. Sedov. L. Jarcev: *Israil' – kursom agresii i genocida*, »Zarubežnoe voennoe obozrenie«, 6/1986, str. 3–9;
3. *Taktika v boevykh primerah*, »Morskoj sbornik«, 1/1986, str. 79–80;
4. Abraham Zohar: *Dei isrealische Marine im Libanon Krieg 1982*, »Marine Rundschau« 2/1985, str. 97–101;
5. Rashid Khalidi: *Under Siege – PLO Decisionmaking during the 1982. War*, »Columbia University Press«, N. York, 1982;
6. *Der Krieg im Libanon*, »Osterichische Militarische Zeitschrift«, sept/okt. 1982, str. 379–385;
7. *What you need to know about the PLO*, ME/LOG, november 1986, str. 77–83;
8. Alan James: *Interminable Interim – the UN Force in Libanon*, Conflict studies 210, Centre for Security and Conflict Studies, U.K. 1986;
9. R. Loskutov, V. Morozov: *Nekotovyv voprosy taktiki vooruženogo konflikta Livane u 1982. godu*, »Voenno-istoričeskij žurnal«, 1984, str. 75–80;
10. G. Manners: *Coping with stress on the battlefield*, »Jane's Defence Weekly«, 16. 1. 1988, str. 70–72;
11. Zeev Along: *The Israeli Navy – Lessons and experience*, »Naval Forces«, 3/1986, str. 74–82;
12. *Protivokorabel'nye rakety »Gabriel«*, »Morskoj Sbornik«, 1/1984, str. 29–31;
13. *Intervju sa admiralom Avrahamom Ben Shushanon*, »Military Technology« 2/1987, str. 106–111;
14. Clyde Owen: *The Arab–Israeli Naval Imbalance*, »USNI Proceedings«, 3/1983, str. 101–109;
15. Yossi Melman: *An Israeli Lesson in Ew*. »Jane's Defence Weekly« 5. 10. 1985, str. 741;
16. P. Kačur: *Taktika aviacii pri proryve PVO na primorskom napravlenii*, »Morskoj Sbornik« 7/1974 str. 79–85;
17. T. Banks: *The Israeli Navy*, »Navy International« 3/1986, str. 132–136;
18. »RUSI Defence Year Book 1988«, str. 171–196;
19. »The Military Balance« 1981/82, London, U.K.;
20. »Jane's Fighting Ship« 1981/1982, London, U.K.;
21. »Naša obramba«, 1985, str. 11–13;
22. J. Mansen: *Moscow and Damascus*, »International Defense Review« 8/1988, str. 925;
23. »International Defense Review«, 10/1987, str. 1406;
24. Z. Rendulić: *Izraelsko-sirijski sukob u dolini Beka – »laboratorijski uzorak« vazdušno-kopnene bitke*, »Vojno delo« 2/1989, str. 64–76;
25. »USNI Proceedings«, 3/1983, str. 101–109;
26. »Rivista Maritima«, 3/1983, str. 104–105;
27. David Estell: *The Lebanon War*, »Eshel Dramit Ltd«, Israel, 1982, str. 56–57 i str. 60; *Israel Navy – Landing crafts*, »Defence Update« No 58, Israel, *Marines in action*, »Defence Update« No 86, Israel, str. 49–56.

S U M M A R Y

NAVAL ASPECTS OF ISRAELI INVASION AGAINST LEBANON

The author reviews the naval aspects of the Israeli invasion against Lebanon and points out the most significant operational-tactical innovations in preparation and execution of the invasion, including inter alia the application of naval-airborne attacks from the very first day of the invasion. A significant innovation is also a very close combat cooperation of the Israeli naval forces with the Army and Air Force units, which was attained by sending of naval liaison officers to the Army units that were advancing along the main direction of attack, as well as their positioning in the early radar reconnaissance aircraft (AWACS). All these show that the purpose of this invasion was also a checking-up of new command, control and information systems of the Israeli Navy and other services in war environment. Although the Israeli forces did not attain their strategic aims and objectives, the contribution of the Israeli Navy to the land warfare developments was exceptionally significant and instructive.

R É S U M É

LES ASPECTS NAVALS DE L'INVASION ISRAÉLIENNE CONTRE LE LIBAN

Cet article traite des aspects navals de l'invasion israélienne contre le Liban et indique les innovations d'ordre opérationnel et tactique les plus importantes en matière de préparation et de lancement de l'invasion. Entre autre, il s'agit de descente aérienne-navale pratiquée déjà au cours de la première journée de l'invasion. L'importante innovation est représentée aussi par une coopération très serrée de la flotte israélienne avec l'Armée de terre et les forces de l'Air et qui s'est réalisée par l'affectation d'officiers de liaison de la Marine dans les états-majors des unités de l'Armée de terre déferlant sur la principale ligne d'attaque de même qu'à bord des avions de détection précoce par radar. Tout cela laisse voir que l'invasion avait pour but, entre autre, la vérification des systèmes nouveaux de commandement et d'information de la Marine de guerre et des autres armées en temps de guerre. Bien que les forces armées israéliennes n'aient pas atteint les objectifs stratégiques dans cette invasion, la contribution de la Marine de guerre au déroulement des événements au sol a été d'un intérêt particulier et édifiante.

P E З Ю М Е

МОРСКИЕ АСПЕКТЫ ИЗРАИЛЬСКОГО ВТОРЖЕНИЯ В ЛИВАН

В статье рассматриваются морские аспекты израильского вторжения в Ливан и указывается на наиболее значительные оперативно-тактические новизны в подготовке и проведении вторжения. К этим новизнам, между прочим, относится применение морского воздушного десанта, причем уже первого дня вторжения. Значительную новизну представляет собой и весьма тесное взаимодействие израильского флота с сухопутными войс-

ками и военно-воздушными силами, которое было реализовано привлечением военно-морских офицеров связи в штабах сухопутных войск, которые прорывались в главном направлении атаки, а также в самолетах раннего обнаружения. Все это указывает на то, что вторжение, кроме остального, имела целью и проверку новых командно-информационных систем военно-морского флота и остальных видов войск в военных условиях. Хотя израильские вооруженные силы в этом вторжении не добились стратегических целей, вклад военно-морского флота в развитие событий на материке был исключительно значительным и поучительным.